СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 48. Джерзі Сіти, Н. Дж., вівторок, 1-го березня 1938. No. 48. Jersey City, N. J., Tuesday, March 1, 1938. VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ЗА БІЛЬШУ СПРАВНІСТЬ ПОМОЧИ БЕЗРОБІТНИМ

НЮ ЙОРК. — Гурт міських радних вніс проект, на основі якого ті власті, що дають поміч безробітним, прискорювалиб полагоджування прохань про підмоги. Бо дотепер так було, що проханий мусів нераз чекати тижнями на відповідь, чи дістане поміч, чи ні. А цього непотрібно, говорять радні. Бо коли чоловік потребує помочи, то треба йому її зараз дати; а коли ні, то треба прохання відкинути. На основі нового проекту прохання про поміч дотичні власті малиб порішувати впродовж одного тижня.

ВІДКИНУЛИ ПРОХАННЯ ПРО ЗБІЛЬШЕННЯ ПІДМОГ.

ОЛБАНІ. Прохання нюйорського посадника Ля Гвардії, щоб стейтова леґіслятура ухвалила нових 12 міліонів долярів на безробіття, стейтовий сенат відкинув на тій основі, що неможливо населення обкладати більшими податками; а податки є одиноким способом, яким можна ті гроші роздобути.

ВІДЧИТ ПРО БЕРЕСТЕЙСЬКИЙ МИР.

НЮ ЙОРК. — Минулої неділі пополудні відбувся заходом 10-го відділу ОДВУ в салі У. Н. Дому при 6 вул. відчит про берестейський мир. Відчит дав ред. „Націоналіста", В. Душник, який використав до цеї важної теми не тільки українські матеріяли, але також чужинецькі. Відчит був солідно оброблений і по тім вивязалася широка дискусія. Д-р Л. Мишуга заважив, що берестейський мир є блискучою сторінкою в українській історії і ми повинні серед себе плекати память про нього та підготовлятися до нового „берестейського миру"; д-р Демидчук сказав, що п. Душник приготував поважну працю про берестейський мир англійською мовою, яку одобрили професори Колюмбійського університету, де п. Душник студіює. Д-р Демидчук піддав гадку, щоб зложити фонд на видання цеї праці. Присутні одобрили цю гадку і зложено на салі $55 на ту ціль, а $40 декларовано. Людей було біля три сотки. На відчиті головував Е. Ляхович.

ЛОВИ НА ШПИГУНІВ.

НЮ ЙОРК. — Американська поліція зловила трьох німецьких шпигунів, а серед них одну жінку. Вони старалися видобути американські військові тайни відносно розбудови фльоти. Серед арештованих є 27-літний студент, Румпріх, який проводив цею шпигунською шайкою. Поліція твердить, що ці шпигуни виявили в своїй роботі велику наївність і поводилися як дітваки. Всетаки поліція шукає ще двох їхніх спільників.

ВИСОКІ ПЛАТНІ ПЕРЕШКОДОЮ В БУДОВАХ.

НЮ ЙОРК. — Нюйорська буджетова комісія заявила, що тому, що департамент праці наложив великі ціни на саму працю, не можливо розпочати ріжних будівель, які є в пляні заряду міста Ню Йорку. Тих праць є на 60 міліонів долярів. Але вони здержані, бо за обчисленнями вони мусілиб закінчитися банкротством, якби їх оплачувано тими цінами, які наложив департамент праці. Буджетова комісія скаржилася, що таке підвищування цін фактично приносить шкоду робітникам, бо спиняє роботи, а через те робітники тратять цілком працю.

„ЛІТАЮЧІ ФОРТЕЦІ" ПОВЕРНУЛИСЬ НАЗАД.

ВАШИНҐТОН. — Шість американських бомбових літаків, що їх звуть „літаючими фортецями", повернулись назад до Америки, довершивши приязні відвідини полуднево американських країв. Вони пролетіли 12,000 миль дороги.

МАТИ І СИН ПОПОВНИЛИ САМОГУБСТВО.

НЮ ЙОРК. — 47-літня мати, Молі Виш, і її 21-літний син рішили внаслідок матеріяльних злиднів відібрати собі життя отруєю. Те рішення вони виконали і випили отрую. Мати померла, а син в останній хвилі ослаблення закликав поліцію і його ще живого відвезли до шпиталю, де він бореться зо смертю.

ПРИГОДА В ОПЕРІ.

НЮ ЙОРК. — Минулої пятниці сталася в опері світової слави оперовому співакові Мартінелієві прикра пригода. В часі, коли він виконував трудну арію в опері Аїда, почув великі болі в шлунку. Та, не перериваючи співу, він поволі підсувався до лаштунків і, сховавшись за них, відразу зімлів. Спустили куртину. Публика не знала, що сталося. Та рівночасно з тим дирекція зателефонувала по іншого співака, Ягеля, щоби безпроволочно приїхав його заступити. Ягель приїхав і з 19-мінутовою перервою вистава в Метрополітан Опері продовжалась успішно до кінця.

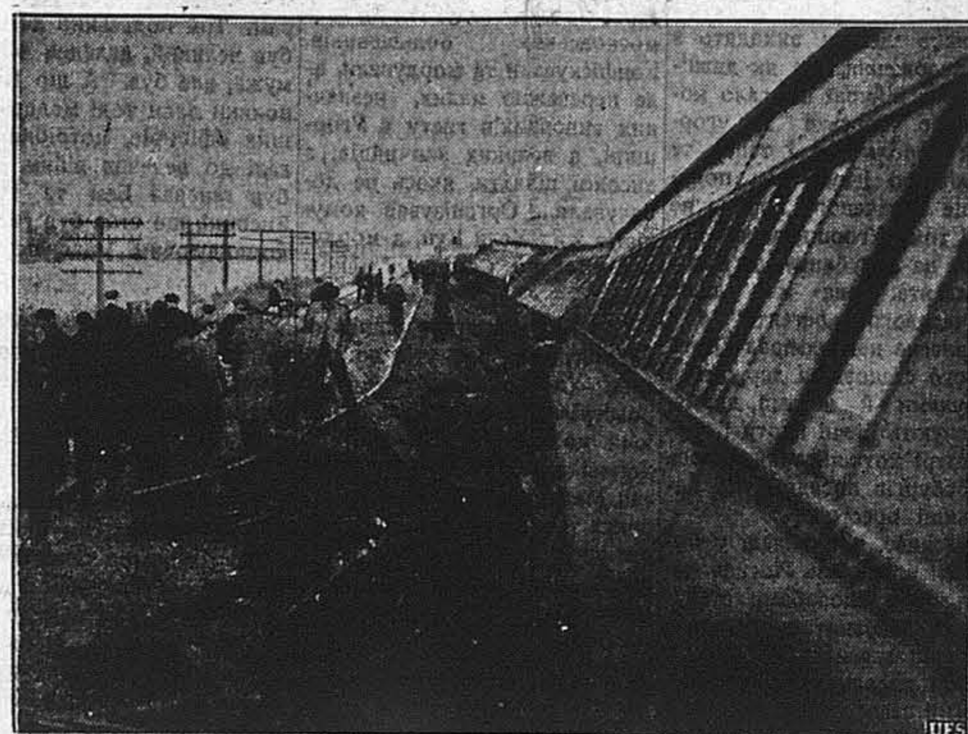
ПРОТЕСТУЮТЬ ПРОТИ ПІДДЕРЖКИ ПАРОХІЯЛЬНИХ ШКІЛ.

АТЛАНТИК СИТІ. — Зібрані на нарадах учителі запротестували проти пляну уряду, щоб давати підмогу всім американським школам, включаючи парохіяльні. Вчителі говорили, що це противиться духові „відлучення церкви від держави.

ХОЧУТЬ ПЛЯНОВАНОГО ЗБЕРІГАННЯ ЗДОРОВЛЯ.

ВАШИНҐТОН. — Комісія публичного здоровля опублікувала доклад, у якому говорить, що смертність серед убогих кляс Америки є досить висока. Також є дуже поширені недуги, які потягають за собою величезні втрати. Супроти цього комісія поручає, щоб уряд уложив якусь загально національну програму зберігання суспільного здоровля.

СВІТ В ОБРАЗКАХ

ЯК ВАНТАЖНИЙ САМОХІД ЗУДАРИВСЯ З ПОЇЗДОМ.

Поспішний поїзд залізниці Вобаш, що їхав до Ст. Луїса, зударився коло стації Ворт, у стейті Ілінойс, з вантажним автом. Шофер цього авта згинув на місці, а поїзд вилетів з шин, причому покалічилося кількадесять пасажирів. Дорогові поліцаї, що перші приїхали на місце катастрофи, розбивали прикладами від револьверів шиби у вікнах поїзду, щоб з нього добути пасажирів.

З ЧОРНОЇ ІСТОРІЇ АМЕРИКИ.

Нюйорська поліція зловила одного з найнебезпечніших бандитів, Колявекія. Його поліційні агенти „накрили" так несподівано, що він не міг зробити вжитку зо свойого револьвера. Та пізніше Колявекіо змяк і, запровадивши поліцаїв до свого дому, віддав їм свій великий арсенал, зложений з кількох револьверів, машинових крісів, газових бомб і бомбометів. Також признався до пятьох грабіжів ріжних банків. — В нюйорській бібліотеці на 42 вулиці один з присутніх учасників, Френкель, розвалив іншому чоловікові сокирою голову. Покищо причина неустаlена. — В Гобокені, Н. Дж., безробітний Скутеляро пробив ножем на смерть касієра міського допомогового бюра, Барка, в часі сварки про допомогу.

ЧОРТ УБИВ ІРОДА.

В Барановичах розігралася трагічна подія. В часі Різдвяних Свят ходила по домах група людей з колядою та вертепом, в якому виступали ріжні традиційні типи, як Ірод, чорт і т. п. Під впливом алькоголю посварився чорт (Олександер Середа) з Іродом (Іваном Лавреновом) і почав з ним бійку, в часі якої пробив ножем у серце свого противника. Душогуба і двох інших членів вертепу арештовано.

КОМУНІСТИ НА БУКОВИНІ.

В Чернівцях поліція арештувала 22 молодих жидів і жидівок підчас комуністичної наради, причому в домівці знайшла багато комуністичних друків.

ВІДЕНЬ ВИМИРАЄ.

Австрійська статистика виказує дальший сильний спадок числа уродин у Відні. В листопаді м. р. на 2,075 випадків смерти занотовано тільки 744 народини.

БРАЗИЛІЙСЬКИЙ УРЯД ЗМІНЯЄ ІМІҐРАЦІЙНИЙ ЗАКОН.

Уряд Бразилії назначив комісію для перестудіювання іміґраційного питання та припоручення нових законів у справі іміґрації. Причиною цього було відкриття, що до Бразилії приїхало багато людей незаконно. Цікава річ, що ці незаконності виявилися, коли іміґраційний уряд рішився депортувати 800 до 1,000 жидівських іміґрантів назад до Европи. Колиж уряд взяв на увагу, яке враження може цей крок викликати в чужих державах, депортацію припинено, а натомісць рішено зробити ревізію іміґраційних законів. Депортацію припинено на 60 днів і в міжчасі сподіваються уложити новий іміґраційний закон.

Питання нипонської іміґрації буде одним з найтяжчих завдань для комісії. На основі угоди між стейтом Сан Павльо і Токіо до Бразилії приїздило 12,000 нипонських іміґрантів річно аж до 1934 року. Згодом піднесено це число до 20,000. До Бразилії приїхало таким робом коло 200,000 нипонців. Більшість з них поселилися в Сан Павльо, інші в долині ріки Амазонки.

ЧИ НІС ДЛЯ ТАБАКИ, ЧИ ТАБАКА ДЛЯ НОСА?

На залізничій стації в Сокалі зажадав інж. Б. білету їзди до двірця Львів-Підзамче. Говорив по українськи, маючи до цього повне право. На це якийсь молодий урядник відповів, що української мови не розуміє і спитав кілька разів: „доконд пан едзє", дістаючи очевидно українську відповідь. Скінчилося на тім, що інж. Б. мусів попросити якогось пасажира, щоб купив для нього бажаний білет. Повідомлений про цей інцидент начальник стації здвигнув тільки плечима. Так обслуговують залізничі функціонарі своїх пасажирів на території з перевагою українського населення.

ЗГИНУВ НА ШИБЕНИЦІ.

У Судбурі (Канада), згинув на шибениці Тома Порномаренко, засуджений за вбивство детектива Дейвідсона ще в липні минулого року, котрий приловив його разом із другим бандитом, поляком Греймом, при крадіжі авта.

ЗНАЙШЛИ ПАЛАТУ КОРОЛЯ ФЕАКІВ.

В околиці острова Схерія (давніше Корфу) падали недавно великі дощі, що підмили терен, який осунувся, відкриваючи руїни якогось старинного міста. Вчені здогадуються, що це руїни старовинної резиденції Алькіноя, короля феаків, про які згадується в „Єдисеї" Гомера. Руїн столиці короля Алькіноя, де відпочивав Одисей підчас свого повороту зпід Трої, глядали віддавна археологи і ці руїни лишилися досі нерозвязаною загадкою. Здогадувалися тільки, що Одисей висів на західньому побережжі Корфу, де повинно знаходитися місто, одначе досі не попали на ніякі руїни і тому залишилася думка, що згадана в „Одисеї" королівська палата на Корфу була поетичною фантазією. Аж тепер доті причинилися до відкриття давно гляданих руїн.

ЛЬВИ РОЗДЕРЛИ ПРИСМИРНИКА.

В мадярській місцевості Уйперс в околиці Печу пописувався мандрівний цирк своїми львами. Коли присмирник знайшовся в залізній клітці з львами й почав уставляти їх до пописів, один лев кинувся на нього і запустив свої зуби в його шию. Два інші льви пішли за його прикладом і теж кинулися на присмирника. Серед публики настав жахливий переполох. Кілька чоловіків дали кільканацять револьверових стрілів і вбили всіх розярених звірів. Із клітки добули вже тільки пошматоване тіло присмирника.

УКРАЇНА В НОВІЙ, НАДЗВИЧАЙНО СЕНЗАЦІЙНІЙ СОВЄТСЬКІЙ „ЧИСТЦІ"

МОСКВА. — Виявляється, що між найбільшими і найвизначнішими совєтськими головачами були такі, що бажали відірвати Україну від звязку з СССР і допомогти їй стати самостійною державою. Таке виходить з акту обвинувачення, виготовленого головним совєтським прокурором, на підставі якого судитимуть тепер 21 бувших совєтських найвизначніших державних мужів і провідників. Крім цього судитимуть їх за шпигунство, за допомогу чужим державам у поваленні совєтської влади і за розбір Совєтів, а далі за те, що хотіли знищити комунізм, а на його місце настановити наново владу капіталізму і буржуазії.

ХТО Є МІЖ ПІДСУДНИМИ?

Нема сумніву, що цей судовий процес, що зачнеться в середу, буде найбільш сензаційним з усіх, які досі відбувалися в Москві. Вистарчить зазначити, що на лаві підсудних опинилися такі бувші великани як Риков, бувший совєтський премієр; Микола Бухарин, довголітний редактор совєтської урядової газети „Ізвєстія" і найкращий совєтський теоретик; а далі Г. Ягода, бувший комісар транспорту, відомий особливо зо своєї кривавої діяльности як голова чекістівської організації (ОГПУ). Між підсудними бачимо також бувшого голову совєтської України, Раковського; України Григорія Гринька, що був комісарем фінансів; М. Крестинського, що був правою рукою комісаря справ закордонних Літвінова; Желенського, бувшого голову споживчих кооператив; Розенгольця, бувшого комісаря заграничної торговлі; М. Чернова, бувшого комісаря хліборобства; і їм подібних. Всі вони тепер „зрадники" і „вороги народу", що були на чужій службі.

НАДЗВИЧАЙНА НОВИНА.

Цілковитою новістю буде на тім процесі те, що судитимуть найвизначніших лікарів і закидуватимуть їм, що то вони причинилися до смерти російського письменника Максима Горкого, що, як відомо, був віддавна хворий на сухоти, а помер 18. червня 1936 р. на запалення леґенів. Тепер акт обвинувачення каже, що замордували Горкого, великого оборонця Совєтів, такі лікарі як Л. Левін, бувший голова Кремлівського Шпиталю; д-р Казаков, також голова великої клініки; та професор Плетнев, відомий спеціяліст від серцевих хворіб. Усім їм закидають, що це вони замордували при лікуванні ще й Вячеслава Менжинського, бувшого голову Чека, і Куйбишева, голову першої совєтської пятилітки.

НАСЛІДКИ ЧИСТКИ.

МОСКВА. — Совєтська „Правда" стверджує, що є великі недомагання в комунікації. Поїзди правильно не курсують. Спізнюються. Нема дисципліни серед залізничого персоналу. А все те тому, що „чистки" винищили дуже багато людей, що знали професію. Та проте „Правда" взиває до дальших чисток, кажучи, що ще є багато „троцькістів", що скриваються.

ДІМ ЗАГРАНИЧНОЇ ПОЛЬЩ.

ВАРШАВА. — Заложено угольний камінь під будову величавого дому, який буде зватися „Домом Заграничної Польщі імени Йосифа Пілсудского". Свято відбулося з великою парадою. У промовах підкреслено, що цей будинок має бути символом „злуки і духового та ідейного обєднання всіх поляків, що живуть поза границями Польщі".

АМЕРИКАНСЬКИЙ ПОЛЯК — ПОЛЬЩІ.

ВАРШАВА. — Один з директорів Фордової автомобільної компанії, що є з походження поляком, віднісся через свого американського адвоката до одного з польських адвокатів у Варшаві з пропозицією, щоб виготовив фундаційний акт, який уможливить надавання стипендій, що будуть призначені на виховання і науку найспосібніших дітей-підкидків. Цей американський поляк, що складає тепер велику суму грошей на ту фундацію, називався в старім краю Іван Стичньовскі. Сам був підкидком, а виемігрував до Злучених Держав тому 30 років. Тут доробився значного майна і добився визначного становища. Першу науку побирав у Варшаві, в пристановищі для підкидків.

В АВСТРІЇ НЕСПОКІЙ.

ВІДЕНЬ. — Канцлер Шушніґ і кардинал Іннітцер заявили публично, що Австрія є й останеться самостійною державою. Та націсти не звертають великої уваги на ті заяви, а намагаються при помочі ріжних демонстрацій дати до пізнання, що Німеччина й Австрія є одним і тим самим краєм. Особливо активними є націсти в Ґрацу, столиці Стирії, й звідтам треба надіятися кожної хвилі ріжних несподіванок.

ПРОТИ ПОЛІТИКУЮЧИХ ЖІНОК.

ЛОНДОН. — Лорд Страболґі, що говорив у Гайд Парку до 2,000 робітників, зазначив, що з англійською заграничною політикою є тепер дуже зле тому, що в неї мачають свої пальці ріжні пані-аристократки. До них він зачислив лейді Мюріел Чемберлейн, вдову по бувшім премієрі міністрів, і посолку лейді Астор. Казав, що лейді Чемберлейн говорила недавно з Мусолінієм, а це для таких дам з „сосаєті" великий „здобуток", коли слухають підхлібні слова з боку таких диктаторів як Мусоліні. І не диниця, що коли такі дами, що товчуться по світі, вертаються до Англії, то вживають своїх впливів, щоб баламутити англійську заграничну політику, яку тепер ведуть пані, що сходяться на гоівирку до дому пані Астор.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Co., Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПОЩО ЗБРОЄННЯ?

На правильній тижневій конференції з представниками преси, що відбуваються кожної пятниці, президент Рузвелт виступив з замітною заявою про одну з найважніших квестій біжучої американської політики, а саме про нові морські зброєння.

Не зважаючи на те, що з ріжних боків у краю підносилися голоси критики проти думки президента про потребу видання майже біліона долярів на будову нових воєнних кораблів, президент далі обстоює свою думку, що таких кораблів треба. Коли його критиковано за те, що він хоче будувати великі воєнні кораблі, котрі, як кажуть противники пляну, вже перестарілі як воєнний засіб, президент далі стоїть при своїм, що такі кораблі ще далі є головною складовою частиною модерної воєнної фльоти. Коли інші противники його пляну казали, що такі великі воєнні кораблі це передівсім зачіпна, а не оборонна зброя, та на тій основі домагалися від президента виразної заяви, проти кого ця зачіпна зброя має бути звернена, то президент теж досить виразно признає цей аргумент, називаючи великі воєнні кораблі найкращим оборонним і зачіпним засобом. Він каже, що, не зважаючи на преріжні винаходи, що нібито мали знищити перевагу великих воєнних кораблів, усі кораблі всетаки мають у морськім бою перевагу.

Коли того самого дня в комітеті палати послів для морських справ адмірал Кук підтвердив становище президента щодо ваги великих воєнних кораблів і спеціяльно зменшував значіння літаків у боротьбі з цими кораблями, а в комітеті палати послів для військових справ рівночасно дискутовано над проектом закону, на основі котрого президент мав би дістати на випадок війни необмежену владу над усім бизнесовим життям краю, то треба сказати, що край має право домагатися від уряду вияснення, проти кого властиво лагодяться ці всі воєнні приготування.

Того самого дня стався ще один факт, котрий назверх не має нічого спільного з попередніми, але може бути подекуди висненням для тамтих фактів. На приказ саме американського уряду американський амбасадор у японській столиці, Токіо, предложив японському урядові ноту, в котрій американський уряд робить японський уряд відповідальним за шкоди, які можуть понести американські інтереси від японських збройних сил у Китаю. Цим американський уряд відкинув домагання японського уряду, щоб американці покинули воєнну смугу в Китаю, а замісць цього домагається від Японії захорони для американців у Китаю. Нота, як кажуть ґазети, стилізована рішучим тоном, і як така вона легко може поставити американський уряд перед рішенням важливих питань на випадок, як японський уряд, без огляду на те, які він обіцянки дасть у тій справі, не буде респекувати американських інтересів у Китаю.

ТОРГУЮТЬ ЗАКАРПАТСЬКОЮ УКРАЇНОЮ

I.

В перших днях лютого ц. р. приїхав у гості до Польщі мадярський реґент, адмірал **Горті**. Цікавий то собі адмірал, бо Угорщина ніякої фльоти не має. Але він задержав і титул і навіть адміральський мундур, так, як уживав їх тоді, коли ще існувала австрійсько-угорська фльота. Крім того і всі давні австрійсько-угорські ордери задержав і носить їх на грудях, хоч ані поляки ані чехи таких давніх ордерів не носять.

Одначе мадяри виходять з того заложення, що як давніше перед війною існувало королівство угорське й угорський король так і тепер те королівство існує, хоч покищо ще означеного короля не має. І тому Угорщина, хоч виглядає на републику, не має і президента. Вона має лише „тимчасового" „реґента", а є ним власне цей адмірал Горті.

Цього становища держиться він руками й ногами, дарма, що існують ріжні партії і групи, котрі хотіли таки когось з Габсбурґів посадити на мадярський престол.

Ось живе, наприклад, у Будапешті архикнязь Йосиф, котрий усіми способами старається підлабузнитись мадярам, щоб лиш власне його на той престол посадили. І старається всіми засобами бувша цісарева австрійська, а королева угорська Зита, щоб її сина Отона покликано на цей престол. Мадяри певно це зробили-б, коли-б не противились тому держави давньої антанти та Чехословаччина. Бо покищо Мадярщина при кожній нагоді зазначує, що вона є монархією, а не републикою, і що лише в тім характері має на своїм чолі „реґента". Ось так Горті вже 20-тий рік панує над мадярами як справжній цар. Він відомий з того, що післав на шибеницю немало мадярських комуністів підчас їх ліквідації в 1919 році, а ще передтим і кількох моряків, хорватів, і то саме перед ліквідацією австро-угорської монархії в 1918 році. Тоді власне вибух був на кількох воєнних кораблях, що стояли в одній дальматійськім заливі, бунт моряків. Був присудним, воєнний суд засудив кількох винуватців на смерть, а начальний командир австро-угорської фльоти, Горті, потвердив той присуд. Їх повісили саме перед самим розвалом австрійсько-угорської держави і перед визволенням хорватів з мадярсько-австрійської неволі.

Як бачимо, з сумною маркою „вєшателя" вступив Горті у нові, повоєнні відносини. На його щастя, зneохочений невдачами угорський міністер Каролі уступив, а владу в державі віддав комуністам, котрі зараз почали ґаздувати на взір московських большевиків. Конфіскували та мордували, але переважно малих, незначних виновників гнету в Угорщині, а великих злочинців, з високої шляхти, якось не добачували... Орґанізував комуністів жид **Беля Кун**, а мордував головно Самуелі, також жид.

Горті зорґанізував відпір та переміг. Беля Кун утік до Москви (де вже мабуть його розстрілено), а Самуелі, втікаючи до Австрії, сам собі по дорозі заподіяв смерть. Ось так Мадярщина опинилася у руках таких, як Горті, без участи робучих мас в активній політиці. Ті маси ще від кінця минулого століття боролися за загальне голосування до парляменту. Ще в 1905 р. іменував Франц Йосиф одного свого генерала „homo regius" (муж довіря короля), що мав перевести ту реформу. Та це йому не вдалось, а надворними інтриґами у Відні повелося мадярській шляхті полишити все по старому.

Прийшло до світової війни. Провідник мадярів, **гр. Тіса**, був проти неї. Він знав, що сяк, чи так, мадяри на ній не виграють. Саме перед переворотом Тісу, вбили, а Угорщину при заключенні договору в Тріанонї пообтинано з усіх боків.

І **Польща** була мабуть одинокою державою, що того договору не підписала і не ратифікувала. Цим вона позискала собі навіки Мадярщину, котра вже в найближчім 1920 році, коли большевики вже до Варшави доходили, післала Польщі 22 міліони патронів на допомогу. А була тоді для Польщі ситуація дуже критична, бо Чехословаччина не хотіла тоді перепускати через свою територію муніції для Польщі, висланої з Франції.

Така поміч мадярів у тяжких хвилях Польщі глибоко запала в серця поляків і ще раз ствердила правду польської співанки:

„Венґер, поляк — два братанкі,
Як до шаблі так до шклянкі".

А братерство по шаблі було вже між обома народами також, а саме підчас мадярської революції проти Австрії в 1849 р. Тоді то поспішила громадка поляків на Мадярщину та зорґанізувала там **польський леґіон** на поміч мадярам. Той польський леґіон не був великий, заледви 4 тисячі мужа, але був. А що більше: поляки дали тоді мадярам вищих офіцирів, потрібних взагалі до ведення війни. Таким був ґенерал **Бем** та ґенерал **Висоцкі**, що став був головнокомандуючим мадярської армії.

Плян поляків був ясний: помогти мадярам до цілковитої державної самостійности, а потім при їх допомозі викликати повстання в самій Польщі проти „заборців".

Ту небезпеку зрозумів добре цар Микола I. і тому то вислав свою армію під ґенералом **Паскевичем** (українцем з роду) на Мадярщину і цей до трьох місяців усмирив мадярський „мятеж". Австрійці головних командантів мадярської армії вивішали, а польські ґенерали втекли до Туреччини, де ґенерал Бем навіть у „турка перевернувся".

Та всеж таки почуття братерства зброї осталося між поляками і мадярами і надалі, а тепер раптом заманіфестувалося на чисто політичнім полі.

Гостина реґента Гортія у Польщі має без усякого сумніву глибоке політичне значіння.

Приняття його було дуже торжественне; промови на бенкеті у Кракові, виголошені президентом Мосціцким і реґ. Гортієм, були незвичайно дружні. Та саму справу порушувала на конференціях в чотири очі між польським міністром заграничних справ Беком і угорським міністром заграничних справ, Коснією.

У чім суть цеї справи?

По світовій війні опинилися Польща і Мадярщина в двох противних таборах.

Польща зістала самостійною державою, і то, як пишуть навіть деякі поляки, навіть „перенасиченою", бо дістала не лише польські землі, але й українські та білоруські. Та мадярам відрізано не тільки словацькі, українські, румунські та хорватські землі, але таки дещо із чисто мадярських. І тому вони нарікають та домагаються **ревізії тріанонського договору**. Польща не могла попирати ніякої „ревізії", бо ануж зажадали би при ревізії і того, що вона сама заграбала.

(Кінець буде).

МОНГОЛІЯ КОЛИСЬ І СЬОГОДНІ

Читаючи про події в Китаю, чуємо раз-у-раз про Монголію. Що це за край?

Аж до часів великої війни Монголія — якій тоді і не снилося ділитися на дві самостійні держави — творила невідлучну частину китайської держави. А 75 літ тому ніякі европейські держави не лише не мали тут „нічого до говорення", а взагалі не могли знати Монголії та монголів, бо китайський уряд узагалі не дозволяв европейцям вступити на монгольську землю. Була це країна, відрізана від світу більше ніж Китай, бо відрізана ще цілим Китаєм.

Одна лише Росія мала право — зрештою в означених ре- ченцях, на основі трактату — висилати каравани із пограничної сибірської місцевости **Кіяхта** до Пекіну.

Щойно в 1859 р. трактат, що його заключив китайський цісар із західньо-европейськими великими державами, давав змогу розмірно свобідно подорожувати европейським купцям і взагалі европейцям по Монголії, поміж Пекіном і границею Сибіру. В 1863 р. російські каравани із крамом, закупленим на ярмарку в Нижнім Новгороді, дійшли вже поза Пекін до Тієн-Ціну (який тепер зайняли японці) над Жовтим морем. Вкінці в 1864 р. скінчили будову телеграфічної лінії (тоді говорили ще: „електричного телеграфу") через цілий західний Сибір аж до Кіяхти, а звідси мала будова піти далі, до Пекіну.

Такі були історичні початки европейського закріплення в глибині Китаю, рівночасно з двох сторін: до китайських пристаней над Тихим океаном і Жовтим морем на сході та від границі із російським Сибіром на північнім заході, від сторони Монголії.

Тоді то подорожі до Монголії були для европейців справжніми відкриттями невідомого світу. Все було цікаве, дивне, майже несамовите. Вже у „воротах" до цього нового світу — від сторони Китаю — у місті Калґан, що лежить 200 миль від Пекіну, европейські подорожники із зчудуванням стверджували, що це місто мало 200,000 населення, одначе заселене типами зовсім невідомими: попри китайських купців і крамарів, із якими досі виключно мали до діла по дорозі з Пекіну, манджури, монголи, що приходили до Калґану цілими таборами, з родинами та стадами худоби, а також торговлі з російського Сибіру.

Був це великий міжнародній ярмарок, на якому торговля відбувалася ще зовсім примітивно, себто вимінюванням товари. На такий ярмарок зїздилися торговці на цілі тижні, а навіть місяці, тому невідомо було, скільки з тих 200 тисяч людей зараховати до постійного населення, а скільки до чужого, хоч теж постійного, бо на місце одної відпливаючої хвилі припливала зараз друга.

Як патріярхальне було життя у тодішній Монголії, так теж до неї подорожували. Поволеньки, великими деревляними возами — у яких не було ні кусника заліза! — запряженими волами. Такий віз, щоб переїхати 600 миль, зрештою пустинно-піскової і камінистої околицею пустині Гобі (яка ділить теперішню Внутрішню Монголію від Зовнішньої) — потребував сорок днів. Була це вже подорож властивою Монголією — з Калґану до міста Урґа.

А вже дуже скора подорож це верблюжою караваною, як їхав англійський подорожник Мічі. Він обрахував, що кожний з його верблюдів на тій дорозі 700,000 разів підвів і опустив ногу. Не мав що іншого робити флеґматичний англієць, бо їхали пустинею, де нечего було оглядати. За дня в тій пустині понад 40 ступнів горяча, нічю мороз, що треба було накриватися всіми коцами, коли розтаборилися для відпочинку.

Те підсоння, самособою, не змінилося і сьогодні — зате все інше змінилося зовсім. Патріярхальність зникла з життя монголів. Подорожують, коли зайде потреба, вже не Монголією, а понад Монголією — літаками. Заборонену колись для чужинців Монголію втягнули тяж чужинці у війну.

Гнат Кравшанко.

В СТАРІМ ЗАМКУ

Історична повість.

(40)

Гурток підійшов до замку і зупинився просто воріт. З муру не стріляли, бо той малий гурток був під знаком миру. Четвертий татарин вихопив з піхви шаблю. Вона блиснула і голова Кіндиса покотилася по піску. З трупа татари стягли ремінний пояс, скочили на коні і почвалали далі. Один з них взяв з собою голову Кіндиса. За ними пустився чвалом цілий чамбул. Ганка мовчки зійшла з муру. В її очах не показалася ані одна сльоза.

З башти дивилися за відходячими татарами. Вони минули спалене містечко, увійшли в яр і щезли з очей. Правоуруч обізвалася похідна козацька сурма. На замку настала радість. Татарин відійшов, і мабуть не буде мати смілости вернутися, бо замкові прийшла якась поміч.

По хвилі надїхали козаки. Попереду Хорошко. Тепер виявилося, чому татари відступили. Їх звідуни принесли вістку, що йде більше козацьке військо. Вони вже й так були знеохочені великими втратами. Озлоблені на Кіндиса, котрий обіцяв їм, що наскочать на замок цілком не приготований до оборони, а бо що приступ влекшить їм пожежа в самім замку. Втрати відшкодували собі головою Кіндиса і його золотом, яке було в шкірянім поясі. Втекли, ще заки Хорошко поспів під замок.

Козаки замку розібрали одну шопу і бальки з неї перекинули через фосу перед воротами. Накидали дощок і так зробили тимчасовий міст. Хорошко вїхав на замкове подвіря. Його козаки лишилися поза замком.

— Що то за труп без голови лежить перед ворітьми? — спитав Хорошко. — Це не татарський одяг і руки має звязані.

— То Кіндис! — відповіли йому. — Татари стяли його на наших очах. Мабуть за те, що намовив їх до невдалого наскоку на замок.

— Вдова знає про це? Де вона?

— Вона власними очима бачила, як татарин стинав його. Пішла до хати.

Коли сотника звістили про кінець підстарости, сотник приказав зараз поховати його за замком в лісі. До кімнати сотника увійшов Хорошко і промовив:

— Вибачайте, сотнику, що я так пізно. В наших сторонах нема постійного козацького ґарнізону. Зразу я гадав, що попаду на Голопята з його козаками. Та чорт знає, куди він повіявся. Тих козаків, з котрими я раньше був тут у вас, я розіслав на всі сторони вишукувати і стягати товариство. Тих, що зібралися першої днини, я заряз вислав до вас. Колиж, як я міркував собі, татари вже під замком і приступу до замку вже немає, треба було зібрати більшу силу, таку, якою можна би вдарити на татарів шаблями. Я цю силу зібрав та прийшов запізно.

— Ви не запізно прийшли, — сказав йому сотник. — Ви прийшли в саму пору і освободили нас, бо татари втекли перед вами. На відхіднім одній особі зробили велику прислугу. Ганку увільнили від її ката.

— Вони двом особам зробили прислугу, бо й мені! Я їм за це дуже вдячний. Тепер тішуся, що втекли, бо не потерпіли від моєї шаблі. За цю прислугу я тому паршивому бурзі писки вицілував би. Нинішня днина, то найщасливіша хвиля в моїм житті.

Коли над ямою, в яку спустили Кіндиса, вже досипували могилу, надійшла Ганка, бо їй що лиш тепер хтось сказав, що її мужа ховають і де ховають. Стояла і дивилася на ту роботу. Коли встромили в могилу наборзі врізаний і збитий березовий хрест, відійшли, полишаючи Ганку саму коло могили. Вона не плакала. Помолилася, шепнула „кінець", зітхнула і відступила, щоби вернутися назад до замку. Нараз стряслася. Кажучи: „це вже не потрібне", вихопила ніж зза пояса. Вбила його в могилу і відійшла.

Хорошко крутився по першім подвірю, бо хотів зійтися з Ганкою. Вона надійшла. Поздоровив її. Глянула на нього тусклими очима і сказала:

— Скінчилося! Добре, що моя рука чиста!.. Чи пригадуєте собі, що ви обіцяли мені? Приставите мене до батька?

— Куди схочете!

— Знаю, що з нею тепер годі балакати і що ліпше буде, як її душа відітхне, отямиться. Взяв її за руку і повів до хати. Там лишив її з Настею. Відходячи, сказав:

— Про вашу подорож до батька побалакаємо завтра.

Хорошко зо своїми козаками розтаборився в куті між замковим муром і ставом. Вільний бік табору заставив возами з замку і наборзі нарубаним частоколом. Обережність була конечна, бо татари таки могли би вернутися.

Сотник приїхав до Зубрина на те, щоби його пізнати. Вже пізнав його добре і під зиму не було чого довше сидіти тут. Як би перенісся сюди, то хіба аж з весною. Та так без нікого замок годі було лишити. Ще які опришки загніздились би в ньому.

Добре було би посадити тут когось такого, що вже знає замок і околицю, — сказав сотник. Як би вдова Ганка... не баба!

— Або як би та баба не була вдовою! — додав Солоній.

— Бог так дав, що баба мусить ввесь свій вік лишитися бабою, та не мусить лишитися вдовою, — промовив Хорошко, що увійшов перед хвилею і чув кінець розмови.

Всі здивовані глянули на нього. Вони знали, що він колись любив Ганку. Знали, що й вона його любила. Сотникова нахилилася до його вуха і шепнула:

— Ви так скоро вже по слові?

— А деж би! — відповів Хорошко. — Так зараз по похороні мужа, хоч би й так зненавидженого. Та гадаю, як буде в її грудях потахне, то вона піде за мною. Так, чи сяк, як схочете дати мені через зиму опіку над замком, то я дуже радо прийму цей обовязок.

— Кіндрате! — крикнула сотникова до мужа. — Хорошко готов через зиму заопікуватися замком. Що ти на те?

— Що я на те? Хіба те, що можемо спокійно відїхати звідси.

На другу днину Хорошко пішов до Ганки. Сиділа на канапі з полотенцем на колінах, з голкою в руці. Це було з привички, бо не шила. Коли Хорошко поздоровив її, лиш кивнула головою. Сів коло неї і спитав:

— Як вам тепер? Вже лекше?

— Його поховали без голови, — промовила. Голову взяли татари. Не можна би ту голову викупити? Лихий був то чоловік. Та без голови лежати...

— Не тяжко буде викупити голову і поховати з тілом.

— Хтож це зробить, як ви відїдете звідси і я відїду до батьків?

— Я звідси не відїду. Сотник лишає мене тут опікуном замку.

— А хтож мене відвезе до батька? Ви обіцяли...

(Кінець буде).

— Ну добре, Петрусю, та чому ти конче хочеш, щоб я погладив того песика?

— Бо хочу знати, чи він не кусає.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

І. К., Шікаґо, Ілл. — За оголошення збірок на цілі в краю не побираємо ніякої оплати. Можете пробувати вислати Пропамятну Книгу до читальні. Ми вже висилали такі книги до читалень і вони доходили. Добре, що переховуєте фотографії з українських маніфестацій. Це гарні памятки.

А. М., Вестерлі, Р. Ай. — Це „картун", така мапа, на якій зазначено, як задумує Гітлер поширити Німеччину. Це здогади. Газета припускає, що можливо заскоче Німеччина мати впливи і в Україні. Дякуємо за надіслання картуну, який є дуже цікавий.

З ДНЯ

КОЛИСЬ.

Перед Гітлером, коли Німеччина була ослаблена програною війною, німецькі міністри їздили раз-у-раз до Женеви і там жебрали у всевладних французьких і англійських міністрів цього або того. Та ці всевладні пани кожний раз виляли покірних німців і відсилали їх з порожніми руками. Німецькі делегати кожний раз мусіли рапортувати перед своїм урядом, що „ніхтс цу махен". То були часи, в яких варт було називатися французом, або англійцем.

ТЕПЕР.

Але прийшов „біснуватий" Гітлер. Той, про якого пишуть, що це „демагог, недоук, недотепа, кімнатний маляр", що ніби так розуміється на політиці, як вовк на звіздах. А цей „недоук", як бачимо, замісць у дипльоматичний спосіб високими словами переконувати французьких чи англійських міністрів, взявся у першій мірі до розбудови німецької армії. Наперед зорганізував німецьку націю, потім тихцем узброїв її до зубів, а коли вже мав ті „аргументи" в кишені, почав видирати одну картку за другою з версайського договору. Французи кричали, упоминали його „що робиш, чоловіче", але той недоук, ніби не знаючи ваги міжнародних договорів, дер їх мов навіжений хлопчак. Французи кричали, а він дер.

ГРОЗЯТЬ...

Правда, були серед французів і такі, що грозили. Так грозили, як той чоловік, що прибіг раз додому, бо хтось йому доповів, що його жінку „розвеселяє" один „приятель дому". Вбігши в хату, розярений чоловік кричав: „Де він є, де? Я вбю його". А коли жінка мовчала, він почав усюди розшукувати. Побіг до купальні, відчинив двері і, поглянувши, сказав: „Тут нема". Побіг до спальні, поглянув під ліжко і теж промовив: „Тут нема". Але відчинив шафу, а в шафі з виміреним револьвером стоїть цей „приятель дому". Чоловік хвильку подумав і, зачиняючи шафу, сказав: „І тут нема". З тими словами він погрозив жінці: „Уважай, бо я тобі тее", і пішов собі з дому.

АРГУМЕНТ СИЛИ.

Таксамо погрожувала Німеччині Франція. Кілька разів Франція казала німцям, що піде на них війною, коли вони будуть ламати версайський договір. А німці все говорили, що це неправда, що вони ламають договори; це тільки лихі люди плещуть таке язиками. Озлоблені французи посилали до Німеччини комісії, які мали ствердити, чи справді німці не ламають договорів і не зброяться та не збільшують армії. Комісії перешукували всі закутки Німеччини, аж поки не побачили у шафі Гітлера з наставленим револьвером. Зміркувавши, що не жарт, французи в поспіху відповідали „і тут нема", тай вертались до Франції.

СИЛА ПРОМОВЛЯЄ ДО ПЕРЕКОНАННЯ.

А тепер, маючи знамениту армію, дипльомати Гітлера вже не мають таких труднощів переконати французів чи англійців, що їм треба цього або того. Коли французи й англійці годяться на те, чого хоче Гітлер, то він іще більше підкреслює свою миролюбність. А коли не годяться, то Гітлер сам бере те, чого хоче.

Бо Гітлер має силу, а сила це ліпше від щиро-золотих червінців. Коли чоловік їх має в кишені, то кожний крамар радо виставляє перед ним свій крам і гнеться в чотири погибелі, щоб він його купив. А коли не має тих червінців, то ні панська одіж, ні гарна краватка, ані навіть білі рукавички й паличка не поможуть. Такого „кліента" просто викидають за двері.

На політичнім ринку силу цінять таксамо високо, як у торгівлі цінять гроші. Коли хтось має гроші, то всі кланяються й запрошують до середини. А хто не має, то за карк і на двір, ще й дурнем назвуть.

ЧЕРЕЗ ДЕМОКРАТІЮ ДО КОМУНІЗМУ.

Студенти-комуністи в Колюмбійськім університеті в Ню Йорку протестували перед президентом університету, Ботлером, за те, що він заборонив виголошувати одному з них підбурюючі комуністичні промови, які спрямовані були на те, щоб повалити нинішній американський демократичний устрій, а завести комуністичну диктатуру. А протестували ті студенти в імя того, що в Америці є демократія і свобода слова, яку президент Ботлер нібито знехтував.

ХТО ХОЧЕ ПСА ВДАРИТИ, ТО БУКА ЗНАЙДЕ.

Реймонд Тротер, 13-літній продавець газет з Фріголду, Ню Джерзі, хотів продавати газети в судовім будинку, але шериф повіту Монмут заборонив йому це робити. З часом шериф знайшов розвязку, щоб обійти законну заборону продажу газет у судовім будинку: він зробив Тротера депутатом шерифа. І тепер Реймонд дістає кожного дня рано „бедж" депутата шерифа, продає в будинку газети, а вечором, скінчивши продаж, віддає шерифові свій „бедж".

Мароканський амбасадор.

Княжна Конті, дочка Людвика XIV., розмовляла з мароканським амбасадором і обурювалася, що мароканці мають багато жінок, як на це дозволяє чоловікам магомеданська релігія.

Амбасадор відповів:

— Що ми маємо багато жінок, це походить із того, що прикмет, яких шукаємо в жінки, годі знайти в ні одної.

—o—

Синок: — Мамо, що це є сіямські брати?

Мати: — Це двоє дітей, зрослих докупи.

Синок: — А чи вони мусять разом ходити до школи?

Мати: — Певно.

Синок: — А як один дістане при кінці шкільного року злу ноту, то той що дістав добру, мусить ще рік ходити до тої самої кляси?

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

Беруться до спільної організаційної праці.

В пятницю, 18. лютого б. р., за ініціятивою делегатів з минулої конвенції У. Н. Союзу скликано збори урядників місцевих відділів У. Н. Союзу в цілях організаційного скріплення відділів. Зборами проводив д-р В. Галан, секретарював Т. Свистун.

Для побудження більшої активности відділів рішено влаштувати Окружний Здвиг усіх філядельфійських відділів у Сентрал Парку 29. травня б. р. Дохід з цього здвигу призначено на закупно Українського Городу в околиці Філядельфії, деб у літню пору можна було виїхати на свіже повітря всім українцям з Філядельфії і де можнаб мати відповідне місце для спортових змагань нашої молоді. Та головною ціллю здвигу буде ознайомлення якнайширшого загалу наших людей про Український Народній Союз і придбання членів до нього.

На тих зборах остаточно усталено екзекутивний комітет усіх відділів у Філядельфії. Екзекутивний комітет складається з 11 відділових представників. До комітету ввійшли: з відділу 35 Іван Пеленський; з відділу 45 Михайло Рибак; з відділу 62 не було представника; з відділу 83 Михайло Головатий; з відділу 105 Теодор Свистун; з відділу 163 С. Гавіс; з відділу 228 Петро Омелян; з відділу 239 д-р В. Галан; з відділу 324 Михайло Туркот; з відділу 339 Іван Серока (старший); з відділу 375 Г. Дороговський. До екзекутивного комітету ввійшов теж гол. радний У. Н. Союзу, Стефан Слободян, з дорадчим голосом. Членами спілки всіх відділів являються відділові урядники, а ця: предсідник, секретар і касієр. Ціле тіло складається з 33 членів і головного радного. До екзекутиви вибрані: д-р В. Галан, предсідник; Т. Свистун, секретар; М. Рибак, касієр.

Наступні збори рішено скликати в неділю, 27-го березня б. р., до Української Галі, 847 Норт Френклин вулиця. На ці збори повинні явитися всі відділові урядники.

Теодор Свистун, секр.

—o—

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

Нова професійна сила.

Хто з філядельфійських українців переглядав спис тих, що тепер покінчили TEMPLE UNIVERSITY, той певно завважив там імя панни **Олени Сивуляк.** Це та молода українка, що є дуже спосібна й покінчила університетські студії, маючи всього двацять літ. Її імя є загально знане серед нашої зорганізованої молоді, бо вона брала вже кілька разів участь у зїздах молоді. Вона є також дуже активна серед філядельфійської української молоді. Зокрема піднесу, що вона зорганізувала дівочий відділ С. У. В., в якім є головою. Є вона теж членицею директорії при гол. виділі С. У. В. Панна Сивуляк говорить добре по українськи і живо інтересується українськими справами. В громадській праці ступає вона слідами своєї мами, пані Анни Сивуляк, яка є дуже діяльною членицею т-ва У. А. Громадянок, працює там від самого його оснування і була в нім головою.

Велике признання належиться родичам, що самі працюють на народній ниві та ще й своїх дітей втягають до народньої праці. Бо нерідко трапляється, що діти українських родичів і то ще т. зв. патріотів, коли скінчать вищі студії, зовсім відчуваються від своїх і не працюють з ними.

Панна Сивуляк вибрала собі за звання вчительство в гай скул. Щиро бажаємо їй гарних успіхів у новім званні, як теж бажаємо їй сили й енергії для дальшої праці для свого народу.

О. Ш.

—o—

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Вшанували працю заслуженої громадянки.

Дня 21-го лютого ц. р. в Готелі Бревурт кілька українських громадянок з Ню Йорку влаштували товариську забаву в ціли вшанування 30-літньої праці на полі української пісні й театру пані Е. Корнат.

На скромній забаві промовляли: адв. М. Пізнак, який проводив забавою, пані: Ковтун, Ольшевська, Гупало, Угорчак і Ярема; панове: Кузів, Стасюк, д-р Смит, Мурашко, Кириченко і Брилінський. Всі промовці підносили вагу і значіння щирої праці у виступах на українській сцені пані Корнатові, яка почала ту свою працю ще в 1908 році, виступаючи тоді перший раз у штуці „Ніч під Івана Купала".

Пані Корнат грала ролі в „Грицю", „Підгірянах", „Запорожці", „Катерині" та в багатох інших виставах. В ролі Одарки в „Запорожці" пані Корнат виступала 28 разів у ріжних містах, як у Ню Йорку, Вашингтоні, Гартфорді, Філядельфії, Ансонії й околичних місцевостях; а в ролі „матери" з „Катерини" 8 разів. Не було майже одної української штуки, яка була виставлена в давніших роках ріжними товариствами й організаціями в Ню Йорку, а в якій пані Корнат не брала діяльної участи, і то без ніякої матеріяльної винагороди.

Дякуючи всім зібраним гостям і комітетові, який улаштував забаву, пані Корнат сказала, що вона ніколи не сподівалася такої гостини. „Я зробила лише те", казала пані Корнат, „що могла зробити як жінка". В її скромних виступах вона ніколи не мала на меті ніякої слави, ні матеріяльних здобутків.

„Граючи ріжні ролі в ріжних представленнях і співаючи українську пісню, я хотіла лише упримнити українському громадянству важкі життеві хвилі на чужині; бо ті життеві хвилі були тоді справді важкі. Тоді ми не мали всього того, що маємо тепер. Тоді ми не мали стільки артистичних сил, що нині, і треба було послугуватись тими силами, на які українська іміграція могла тоді здобутись", — говорила ювилятка. З нагоди тої забави переслано $10 на „Рідну Школу", які вислано через Обєднання на призначену ціль.

Приявний.

ПЯТЬ ДНІВ У ПНЕВМАТИЧНІМ ДЗВОНІ.

Із Брiселі повідомляють про цікавий дослід, який недавно перевели там на двох бельгійських учених.

Д-р Стінс, призначений до бельгійського летунського інституту, і д-р Абрамс, директор фізіольогічної лябораторії брiсельського університету, провели пять днів у пневматичному дзвоні, в якому тиснення і стан повітря упорямкували відповідно до висоти 4,000 м. над рівнем моря. Цей дослід, що його перевели під проводом проф. Пікара і директора фізіольогічного центру д-ра Сільвертса, мав устійнити реакцію людського організму на довший побут у розрідженій атмосфері.

Стінс і Абрамс комунікувалися з зовнішним світом при допомозі телефону. Крізь скляне віконце можна було обсервувати все, що ділося в камері. Їжу подавали обом ученим пневматичною рурко[ю].

Перші три дні життя в камері йшли правильним ходом. Четвертого дня появилися перші познаки „горішньої недуги", завороти голови, млости і кровотечі з носа. Прикінці четвертого дня обом замкненим забаглося раптом зїсти свіжої риби. Ця забага мала хоробливий підклад і заки підживили рибу, оба вчені виявляли найвищу нетерплячку й подразнення. Пятого дня рано д-р Абрамс попав на кілька хвилин у памороки. Дві години після того випадку дослід перервали на домагання лікарів, які слідкували за його ходом.

Оба вчені брали в себе двічі денно кров і передавали її для дослідів назовні. Коли вони вийшли з кабіни, піддалися докладним оглядинам. Висліди тих дослідів принесуть величезні користи летунським наукам, які досі не мали відповідних даних про пристосування людського організму до життя в горішніх верствах атмосфери.

У ВИПАРАХ АЛЬКОГОЛЮ.

— Мав я вчора веселу пригоду. Наскільки собі пригадую, то я провів вечір разом із тобою і Перепеличкою.

— Так, у барі „Під Сатурном".

— Отже вертаються додому, дивлюся в дзеркало і бачу, що мою жінку хтось обіймає.

— Даруй, та це зовсім не весела пригода.

— Слухай далі. Придивляюся, ліпше до того чоловіка і переконуюся, що це ніякий чужий чоловік, лише я сам, у власній особі.

— Ну так, це що інше.

— Чекай, це ще не кінець моєї пригоди. Пригадаюся я ще ліпше та стверджую, що жінка, яку я обіймаю, то не моя жінка!

— Перестань, бо мені вже починає в голові крутитися.

— Мені також крутилося. Та найцікавіше, що помешкання, до якого я ввійшов, то не було моє помешкання, лише один поверх вище.

Славна фільмова зірка виходить замуж. Службовик цивільного стану, що зладжує шлюбний документ, пригадує собі дату й каже сам до себе:

— Нині здається семий?

— Алеж ні, — обурюється молода — це щойно мій пятий чоловік!

Гість (до кравця): — Ви потребували аж два тижні, щоб ушити цей одяг... Бог за один тиждень створив увесь світ...

Кравець: Так, так, одначе прошу поглянути, як виглядає цей світ, а як цей одяг!

ПИТАННЯ І ВІДПОВІДИ

Питання: Коли чужинець одружився з американською громадянкою, чи він утратить своє власне громадянство через таке одруження?

Відповідь: Відповідно до законів більшости держав, громадянство жінки йде по чоловікові, одначе, здається, нема такої держави на світі, де громадянство чоловіка іщлоб по жінці. По недавно принятім законі конґресом Злучених Держав чоловік американської громадянки має певні натуралізаційні привілеї підчас набування американського громадянства, але закони не приписують, що через таке одруження він стає американським громадянином автоматично, ані не тратить свого попереднього чи оригінального громадянства.

Питання: Я прибув до Злучених Держав з Канади на шість-місячний гостинний побут та бажав би тут оставатись на стало. Чи це поможе мені, коли предложу іміґраційним властям докази, що маю сталу і добре платну посаду?

Відповідь: Чужинець, прибувши з візитою, не вважається іміґрантом і тому не може змінювати свого стану, одначе з винятком, коли виїде поза границі Злучених Держав перед реченцем тимчасового побуту і повернеться з правильною візою. Щобільше, хвилевих іміґрантів допускають на умовах, що вони не будуть тут працювати. Предложені докази праці не поможуть, а навпаки, пошкодять, бо скажуть Вам негайно опустити Злучені Держави, а саме через нарушення іміґраційних законів.

Питання: Я набув американське громадянство 1910 року, а оженився кілька літ пізніше. Чи імя моеї жінки повинно знаходитись на моїм цертифікаті громадянства?

Відповідь: Тепер уже неможливо зміняти чи поправляти посвідку громадянства так, щоб імя Вашої жінки було вимінене, бо Ви натуралізувались перед одруженням. Позатим це цілком непотрібне. Посвідка Вашого шлюбу, а також натуралізації це вистарчальні докази її американського громадянства.

Питання: Я ще не постарався про американське громадянство, але маю охоту спровадити сюди свою родину з Европи. Мені сказали, що мушу предложити докази мого леґального приїзду до Злучених Держав. Як це можна зробити?

Відповідь: Вишліть аплікацію на провірку Вашого останнього приїзду до Іміґраційного і Натуралізаційного Бюра на фармулярі число 575, котрий можна дістати у кожнім іміґраційнім бюрі. На тій аплікації треба подати точну дату свого приїзду, назву корабля, своє імя і назвище, на котре приїхали, та інші інформації. Зашліть аплікацію до іміґраційного комісаря у тій пристані, до котрої Ви приїхали в Америку.

Питання: Перебуваю в Злучених Державах від 1914 року. Найдовше я жив у Питсбурґу, а перед двома місяцями переїхав до Філядельфії. Три роки тому я вибрав перші громадянські папери. Чи можу подаватись на другі папери у Філядельфії? Чи мої свідки мусять приїздити з Питсбурґа зізнавати про мене у Філядельфії?

Відповідь: Ви зможете внести петицію на одержання громадянства за чотири місяці, бо закони вимагають, що аплікант мусить мешкати не менше пять років у краю, а не менше шість місяців у тім повіті, де подає аплікацію. Свідки не потребують приїздити до Філядельфії; вони будуть зізнавати у Питсбурґу.

Питання: Чи це правда, що недавно облекшено іміґраційні обмеження так, що іміґрантські квоти знову виповнюються?

Відповідь: В тих поголосках, які кружляють між людьми чужинецького роду про облекшення іміґраційних обмежень, нема ні крихітки правди. Американські консулі роблять усе, що можливе, для допущення жінок і малолітніх дітей до їх мужів і батьків у Злучених Державах. Від інших аплікантів вимагають доказів, що мають достаточно засобів на самовдержання рік або довше, або мають близьких кревних у Злучених Державах, котрі моглиб і хотілиб їх удержувати. Найновіша статистика наглядно виказує, що іміґраційні обмеження виконується дуже строго. Підчас урядового року, по день 30. червня 1937, приїхали тільки 50,244 чужинці. Це число є менше як одна третина дозволеної законом річної квоти.

ФЛІС.

Кардинал Рец сказав раз до Менажа:

— Навчіть мене розумітися трохи на поезіях, щоб я вмів оцінити, що це за поезії, які мені приносять.

— Емінеиціє — відповів Менаж — ваш час дорогий, не знайдете часу, щоб цього навчитися. Та коли за кожним разом, коли вам будуть відчитувати свої поезії, скажете, що вони нічого неварті, то назагал буде це справедлива оцінка.

ПРО ЛІКАРІВ І НЕДУГИ.

У наших часах лікарі не носять уже зверхніх відзнак свого фаху. А за часів наших прадідів лікарі, щоб відріжнитися від звичайних смертників, носили зо собою тростинову палицю із золотою ґалкою — відгомін давніших часів, коли то лікар у продіравленій ґалці мав лічничі зіля, а запах їх мав його охороняти від міязм недуг, з якими стрічався. Поза Америкою й Европою нераз ще медицина ще дуже забобонна. Торкається це головно китайців — тож не дивота, що на китайських гробницях поруч назвища небіжчика поміщують часто назвище його лікаря, який вислав його на той світ. В нинішній Японії і лікарі стоять на висоті цивілізації. Та не від так дуже давніх часів. Коли в 1894. році занедужала тяжко теща цісаря Муцуґіто (який помер 1912. р.) — візвали до неї не менше як 423 лікарів (туземців). Вони після наради ствердили, що причиною недуги тещі є введення в Японії... залізниці.

Недуги, які винищують людський рід, підлягають часом праву періодичности. Чума, що в середньовічних часах шаліла так страшно, перестала десяткувати европейські народи. В рр. 1347—1348 вимерла на чуму одна четвертина всього тодішнього европейського населення. Оставила вона по собі дивну спадщину: люди, що приходили на світ після пошести, мали потім лише 22—24 зуби. На Сході цю страшну пошесть по нинішній день розносять щурі — і вона забирає численні жертви. На початку 19. століття вмерло на чуму у самім Тунісі (північна Африка) 130 тисяч людей. У Ґонконґу (Китай), кольонії, якою адмініструють зразково англійці, вмирає річно яких 1,200 людей на чуму. Взагалі колискою тієї пошести — як усіх інших пошесних недуг — здається, є Азія. В Европі трапляється чума лише дуже, дуже рідко, головно в портових містах, до яких причалюють заморські кораблі. Також віспа, колись страшна недуга, не грозить уже нам сьогодні. Найкращим доказом, що добре є щепитися для охорони, є факт, що підчас французько-пруської війни в 1870/71. р. із щеплених німецьких вояків померло всього на віспу 260, а з нещеплених французів 23,000.

Назву „туберкульоза" (сухоти), яка до сьогодні ще страшно винищує людство, створили щойно в 1837. р. Цікаве, що чорна раса — нігри — наче забезпечені перед сухотами, бодай сухотами легенів.

Хирургія рятує нині тисячі людей перед наслідками запалення сліпої кишки. Донедавна була це недуга майже невилікувальна. А всеж у рр. 1903—1907. померло на запалення сліпої кишки (згідно із виказами статистики) більше людей, ніж на якунебудь іншу недугу. Ще рідше вдається врятувати хорого на пістряка. Причина пістряка до нині невідома точно, а річно вмирає на цю недугу яких 50,000 людей. Та держави і славні лікарі пристосовують гиґієну, уліпшують знання, немилосердно нищать тих ворогів людства. Ще сьогодні є в Італії яких 90,000 квадр. миль малярічних просторів, себто одна третина всієї держави. Завдяки Мусолінієві висушують малярічні болотнисті землі й основують на них взірцеві новочасні міста. Крім того хініна це найліпше лікарство проти малярії. Вистане згадати, що мешканці сімох громад на венецькому побережжі зуживають річно 66,000 фунтів хініни. Людський ґеній не зложить зброї, поки не впорається з пошестями.

Коли не треба пити вина.

Славний італійський композитор Россіні був великим смакуном і знавцем вин.

Раз запросив Росінія на обід один із його звеличників. Стіл заставлений був найліпшими стравами та добірними винами. Як подали рибу, Росіні сказав:

— До риби смакує лише добре біле вино. Подайте мені, будь ласка, це знамените капрійське.

Як подали печеню, сказав:

— Печеню треба підливати добрим бурґундом.

При салаті зажадав ренського, при тісточках терпкого угорського. Інших вин зажадав при сирах, овочах і солодощах.

Нараз один із священиків спитався Росінія:

— Маестро, а з чим не треба пити вина?

— З водою, приятелю, — відповів без надуми композитор.

„Залюблені".

— Знаєш, це була найстрашніша хвилина в мому житті, я хотіла вже застрілитися, та не мала досить грошей, щоб собі купити револьвера.

— Моя дорогенька кіточко, таж колиб ти мені одно словечко була сказала, я був би дав тобі гроші...

ТАРЗАН НА РОЗШУКАХ.

(94)

Зі всіх членів гурта тільки Сборов не міг спати. Він обертався на всі боки і кожний голос, що доходив до нього з таємничих нетрів, наповняв його великим жахом. Та може більше ніж страх перед звірами дошкулювала йому нечиста совість. В одній хвилі, коли він вдивлявся в нетри, перед його очима явився виразний образ його жінки.

Він затулював рукою очі і тер їх з цілої сили, щоб відігнати привид. Та це мало помагало. Щойно сонце розвіяло всі нічні привиди, а навіть Сборов себе в дусі картав, що давсь лякати таким нісенітницям. Він оглядався довкруги і його зір спинився на сплячій Джейн. Він вдивлявся в неї хвилину і дивувався, чому вона, така гарна дівчина, відтрутила його в коханні.

„А, це мусів бути Бравн", подумав він у серці. Він належав до тих багатьох чоловіків, що ніколи не могли припустити, щоб якась жінка відтрутила їх задля них самих. Вони все мусіли собі витолковувати, що це хтось інший їх відмовив. У його серці наново пробудилась лють до Бравна. Позираючи далі, він побачив також Бравна, що спав на мураві.

Миттю йому блисла гадка до голови: „Ах, як то булоб добре, якби Бравн сконав! На нього легко тоді можна булоб звалити вину за смерть жінки, а крім того він не стояв би йому на перешкоді в його залицяннях до Джейн". Мов для спокуси, недалеко нього лежала фатальна сокира. Він схопив її скоро і почав закрадатися до сплячого Бравна.

Пошукування Осіб

ПОШУКУЮ Гаврила Скавронека у важній справі. Хтоб про нього знав, або він сам, нехай напише до: John Kurko, 4225 Augusta Blvd., Chicago, Ill. 48-9